

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางสวรรค์
อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
The Community Tourism Potential Development of Bang
Sawan Community Phrasaeng District, Suratthani Province

วิภารัตน์ พลายแก้ว

Wiparat Plaikaew

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Faculty of Humanities and Social Sciences

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน และศึกษากลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลบางสวรรค์ ประชากรที่ใช้ศึกษา ได้แก่ กลุ่มองค์กรบริหารส่วนตำบลบางสวรรค์ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการและกลุ่มประชาชนในพื้นที่ โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ศึกษา คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และกระบวนการ AIC โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า บริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการ การประชาสัมพันธ์ไม่แพร่หลายชุมชนขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรม ภาครัฐไม่ให้ความสำคัญด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวชุมชน และต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งนี้บริบทด้านพื้นที่มีความหลากหลายทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี พื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นเกษตรกรรมสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก ประชาชนส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม พบว่า ด้านกลยุทธ์การสร้างความสำเร็จ ชุมชนต้องเสริมสร้างองค์กรโดยสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน มีการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวทางชุมชน เน้นธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชน ภายใต้การบริหารจัดการที่ร่วมกันวางแผนงาน จัดสรรงบประมาณ กระตุ้นให้เยาวชนรุ่นใหม่ในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา เพื่อกระจายรายได้ สร้างอาชีพสู่ชุมชน ด้านกลยุทธ์การสร้างแนวทางพัฒนา ต้องมีแนวทางในการปรับปรุงภูมิทัศน์สร้างเอกลักษณ์โดดเด่นที่สามารถขยายขอบข่ายชุมชนไปยังกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ชุมชน มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวแบบครบวงจร ด้านกลยุทธ์การสร้างแนวทางปฏิบัติต้องสร้างเครือข่ายบริการนักท่องเที่ยวโดยมีการประสานงานกับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ให้มีการจัดระบบการขนส่งที่สะดวกปลอดภัยได้มาตรฐาน และต้องวางแผนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ซึ่งให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ของชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, สุราษฎร์ธานี

Abstract

This research was a qualitative research that aimed to study the context and potential of community tourism and to study the strategies in community participation tourism potential development of Bangsawan sub-district. The purposely selected samples were organization groups from Bangsawan Subdistrict Administrative Organization, community's leaders, entrepreneurs and community members. Materials used in this research were an in- depth interviewed, a focus group discussion and a descriptive AIC method. The result found in the context and potential was a lack of knowledge and understanding in management of their community tourism. There was not enough public relations and community cooperation in setting up activities, and the government also did not give much precedence in community tourism while they still needed support on their infrastructure. For the context about the area, there was a variety of natural resources, cultures, and traditions. For economics, the major occupation of people were farmers and most of the people were members of the groups such as a saving group and a village fund group.

Potential Development Strategy for Community Tourism found an appreciation Strategy aspect; the community members must support their tourism activities and focus on natural and cultural activities under cooperative planning. Encourage teenage members to play an important role in the development in order to spread income and make jobs in their community. For the Influence Strategy aspect, there must be a method to develop the landscape of the area to be outstanding and identified and can be spread out to other related communities by focusing on highlighting the community's products. Provide a comprehensive tourist information center. For the Control Strategy aspect, there should be a cooperative network to serve tourists between groups and organizations. Provide a convenient, safe and standardized transportation. There should be a plan for natural resources usage so that members can participate in their community's resources reservation.

Keywords: Potential Development, Community Tourism, Suratthani

บทนำ

การเดินทางท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือผ่อนคลายความเครียดจากการทำงานหรือการดำเนินชีวิตและถือเป็นกิจกรรมทางธรรมชาติของมนุษย์ที่มีมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยโบราณและมีพัฒนาการเรื่อยมาตามยุคสมัยจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่สามารถเอื้ออำนวยต่อการเดินทางท่องเที่ยวมีความสะดวกมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางบก ทางน้ำ หรือทางอากาศทำให้ขอบเขตของการท่องเที่ยวขยายกว้างออกไปและส่งผลให้เกิดธุรกิจต่างๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยกลุ่มธุรกิจดังกล่าวต้องอาศัยเทคนิคทางวิชาการเข้ามาช่วยเพื่อส่งเสริมวางแผนการตลาดและการบริหารจัดการจนเกิดเป็นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองของนานาประเทศ การลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังช่วยสร้างงาน สร้างอาชีพอีกหลายแขนงก่อให้เกิดการกระจายงานกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นต่างๆ เป็นการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศชาติ (ธิดาวรรณ ทองสามสี, 2558)

สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการและประชาชนชาวไทยอย่างมหาศาลทำกำไรและเกิดการจ้างงานเป็นจำนวนมากโดยภาพรวมสถานการณ์ท่องเที่ยวของประเทศไทยปี พ.ศ. 2562 พบว่า มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทั้งสิ้น 39,916,251 คน สร้างรายได้เข้าประเทศมากถึง 1,911,807.95 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) ความนิยมชมชื่นและกระแสรักท้องถิ่นเป็นกระแสการท่องเที่ยวของโลกและในประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับกระแสการท่องเที่ยวนี้ในปี 2560 ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จัดแคมเปญท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋สไตล์ลิขซึ่ง ซึ่งประสบความสำเร็จในการสร้างกระแสท่องเที่ยวลงลึกถึงเส้นหญ้าและคุณค่าวิถีไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น โดยสามารถทำให้อัตราความต้องการเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 80 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2561) และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญและหากขาดองค์ประกอบนี้จะทำให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพไม่ได้การที่ประชาชนคนในชุมชนหรือภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมทำให้การท่องเที่ยว

เท่านั้นๆ เกิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทรัพยากรในชุมชน โดยภาครัฐต้องเปิดโอกาสให้คนในชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันทำ ร่วมรับผลประโยชน์และตรวจสอบได้เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ภาครัฐในการตัดสินใจและเกิดเป็นที่ยอมรับร่วมกันในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติที่ต้องการพัฒนาศักยภาพคนเป็นสำคัญในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกับแนวคิดประเทศไทย 4.0 ที่ต้องการสร้างความเข้มแข็งจากภายในของคนในชุมชน โดยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานอัตลักษณ์ของชุมชนท่องเที่ยวเพื่อสร้างสมดุลในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและประชาชนพึ่งพาตนเองได้สิ่งสำคัญในการพัฒนาคือ องค์ความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์การมีจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรของตน และการบริหารจัดการเป็นต้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560)

เทศบาลตำบลบางสวรรค์ ตั้งอยู่ที่ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบเชิงเขา และบางส่วนเป็นที่ราบลุ่ม มีลำธารและอ่างเก็บน้ำจำนวน 4 แห่งก่อให้เกิดสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ การจัดการท่องเที่ยวอยู่ในการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีกลยุทธ์การพัฒนาศถานที่ท่องเที่ยวและกลยุทธ์การส่งเสริมความร่วมมือทุกภาคส่วนในการวางแผนและการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อแก้ปัญหาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งในด้านของเส้นทางคมนาคมไปยังแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ดีพอ ประชาชนไม่ค่อยให้ความสำคัญในการอนุรักษ์หรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาอย่างยั่งยืน (งานวิเคราะห์นโยบายและแผนองค์การบริหารส่วนตำบลบางสวรรค์, 2565)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางสวรรค์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งนี้ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับชุมชนสามารถนำไปปรับใช้พัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ อันก่อให้เกิดความเจริญทางระบบเศรษฐกิจ ส่งเสริมรายได้ อาชีพและแก้ไขปัญหาให้แก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งเจ้าของพื้นที่ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และผู้ประกอบการ อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้น

ให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ให้รักษายั่งยืน พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมเพื่อที่จะนำไปสู่ทิศทางการเป็นชุมชนเข้มแข็งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การทบทวนวรรณกรรม

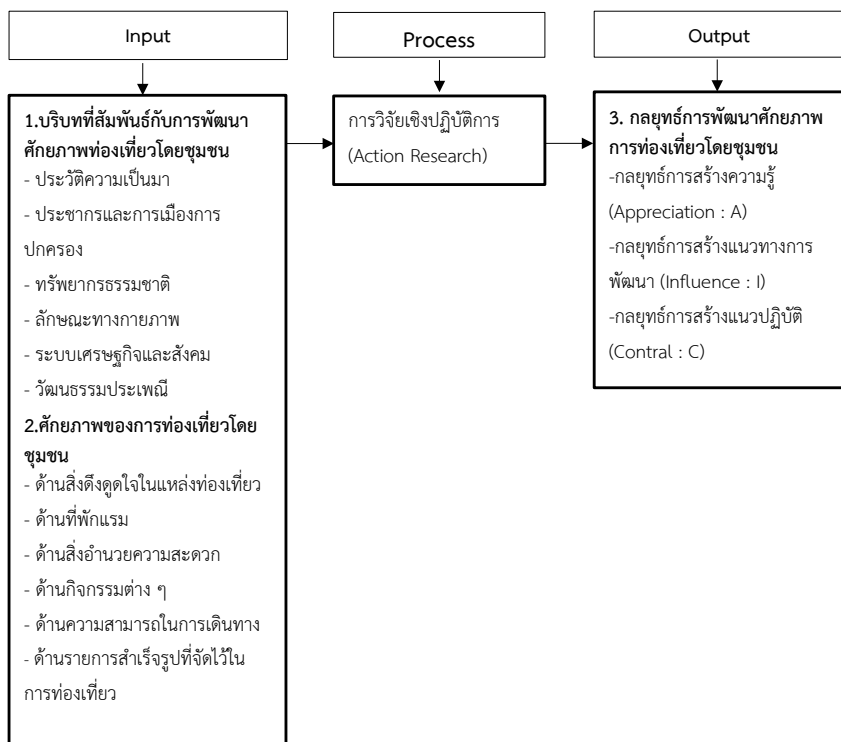
วรพงศ์ ผูกภู (2562) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) หรือ CBT มีพื้นฐานจากแนวคิดการพัฒนายั่งยืนที่ค่อย ๆ มีพัฒนาการมาสู่การกำหนดแนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวทางเลือกในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันการท่องเที่ยว โดยชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งที่มีความเป็นรูปธรรมและได้รับการยอมรับจากสังคมวงกว้างว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งนำไปสู่การพัฒนายั่งยืนบนพื้นฐานของเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ศูนย์ประสานงานเครือข่าย การท่องเที่ยวโดยชุมชน (2560) การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา และรับประโยชน์ซึ่งหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีหลักการ ดังนี้ ชุมชนเป็นเจ้าของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ เพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจตนเอง ยกย่องคุณภาพชีวิตมีความยั่งยืนที่มาจากสิ่งแวดล้อมคงเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ โดยก่อให้เกิดการเรียนรู้ เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แก่คนท้องถิ่น และมีการกระจายรายได้สู่ชุมชน นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไข สร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนมีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไป

ถึงหรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรและการกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกันในช่วงที่ผ่านมาคำว่า “Community Based Tourism: CBT” การท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนเป็นฐานการบริหารจัดการโดยเป็นที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลาย และเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาประเทศของรัฐบาลมีความสำคัญต่อการสร้างรายได้เพื่อพัฒนาประเทศอย่างมาก และยังเป็นที่มาของรายได้อันดับต้น ๆ ของประเทศมีการกระจายรายได้ไปในหลายภาคส่วนอย่างชัดเจน ปัจจุบันมีชุมชนท่องเที่ยวเกิดขึ้นมากมายทั้งที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันเองของคนในชุมชนและที่เกิดขึ้นจากการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และยังมีพัฒนาอย่างต่อเนื่องในหลากหลายรูปแบบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ได้กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ ตามภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย
(ที่มา : วิภารัตน์ พลายแก้ว, 10 มกราคม 2567)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มีลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนและศึกษากลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Information) โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวนทั้งสิ้น 30 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบลบางสวรรค์ จำนวน 5 คน ได้แก่ นายกและรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้นำและประธานชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 15 คน เป็นกำนันในพื้นที่ ประธานชุมชน และสมาชิกกลุ่ม และกลุ่มผู้ประกอบการและประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 10 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และที่พัก ผู้ประกอบการจำหน่ายสินค้า ผู้ประกอบการจำหน่ายอาหาร และประชาชนในพื้นที่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนด ได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาบริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Deep Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปขอรับการตรวจสอบความเที่ยงตรงในเชิงเนื้อหา และความเชื่อถือได้ จากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขและนำไปทำการทดสอบก่อนนำไปใช้จริง และใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า เป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ได้แก่ ระยะเวลา สถานที่ บุคคล เพื่อพิจารณาว่าเมื่อเก็บข้อมูลต่างเวลา ต่างสถานที่และผู้ให้ข้อมูลต่างคน แล้วข้อมูลจะมีความสอดคล้องกัน

ตอนที่ 2 ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี การศึกษาครั้งนี้กำหนดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานการศึกษา และการเก็บรวบรวมเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) จัดประชุมโดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Deep Interview) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) และนำข้อมูลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สรุปผลและอภิปรายผล รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis)

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาบริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถสรุปได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. บริบทที่สัมพันธ์กับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ พบว่า เมื่อน้ำไหลผ่านภูเขาสูงหนึ่ง ชื่อว่าเขาปด เรียกตามพันธุ์ไม้ที่อยู่บริเวณภูเขา มีลักษณะเป็นไม้ประเภทเถาวัลย์ขนาดใหญ่เท่ากับหนึ่งคนโอบชาวบ้านเรียกว่า ปัจจุบันอยู่ตรงข้ามโรงเรียนวัดบางสวรรค์ เขาปดลูกนี้มีถ้ำอยู่ภายในยาวประมาณ 500 เมตร และมีน้ำที่ใสสะอาดสามารถมองเห็นหินดินทรายที่อยู่ลึกลงไปถึงพื้นลำธารตลอดเวลา เปียบบเสมือนน้ำที่ไหลลงมาจากสวรรค์ ประชาชนทั่วไปจึงตั้งชื่อลำธารแห่งนี้ว่า “บางสวรรค์” ตำบลบางสวรรค์มีหมู่บ้านทั้งหมด 145 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 5,752 หลัง

ทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สำหรับการทำการเกษตรสวนยางพารา ปลูกมัน มันฝรั่ง ไม้ยืนต้น ตำบลบางสวรรค์มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบเชิงเขา บางส่วนเป็นที่ราบลุ่ม มีลำธารและอ่างเก็บน้ำจำนวน 4 แห่ง ก่อให้เกิดสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญด้วยกัน 7 แห่ง ได้แก่ อุทยานเขานาในหลวง

อ่างน้ำผุด น้ำตกหัวโค้ง น้ำตกคลองโหยน บ่อน้ำร้อน น้ำตกเขาห้ายอด และถ้ำเขาน้อย เป็นต้น

ลักษณะทางกายภาพ พบว่า ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของที่ว่าการ อำเภอพระแสง และอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ภูมิอากาศ ได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย รวมทั้งมรสุม ตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดผ่านอ่าวไทย ดังนั้น จึงทำให้มีช่วงฤดูฝนยาวนานมาก ช่วงฤดูช หลังจากสิ้นสุดฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อากาศจะเริ่มร้อนและจะมีอากาศ ร้อนจัดในเดือนเมษายน ฤดูฝนในช่วงฤดูฝนยังมีร่องความกดอากาศต่ำปกคลุมภาคใต้ เป็นระยะจึงทำให้มีฝนตกมาก

สภาพทางสังคม พบว่า ด้านการศึกษาของชุมชนบางสวรรค์มีโรงเรียนระดับ ประถมศึกษา 7 แห่ง มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง ด้านสาธารณสุขของชุมชนบางสวรรค์ มีสถานอนามัยประจำตำบล 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเกาะน้อย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางสวรรค์ จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานบางครัวเรือน ไม่ได้กินอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การใช้ยาเพื่อบำบัดอาการเจ็บป่วยที่ไม่เหมาะสม การออกกำลังกายยังไม่สม่ำเสมอและประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับการตรวจสุขภาพ ด้านอาชญากรรม มีหน่วยงานที่รับผิดชอบองค์การบริหารส่วนตำบลบางสวรรค์ร่วมกับ อำเภอพระแสงและสถานีตำรวจภูธรบางสวรรค์ ด้านยาเสพติด นั้นพบว่า มีการแพร่ ระบาดของยาเสพติดในหมู่บ้านและวัยทำงานเพิ่มมากขึ้น สังคมขาดความอบอุ่น ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทั้งนี้เนื่องการบริหารส่วนตำบลบางสวรรค์ ก็ได้ให้ความร่วมมือมาโดยตลอด ส่วนการคมนาคมในหมู่บ้านประกอบด้วย ถนน ลาดยาง ถนนคอนกรีตเสริมเหล็กและถนนดินลูกรัง ส่วนด้านการไฟฟ้า มีไฟฟ้าใช้ ทั้ง 14 หมู่บ้าน แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกครัวเรือน

ระบบเศรษฐกิจ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงเป็ด ไก่ โค สุกร แพะเป็นอาชีพหลักและปัจจุบันมีการนรงค์ให้เลี้ยงผึ้งโพรงในพื้นที่หมู่ 13 บ้านอ่างน้ำ ผุด ทั้งนี้ยังมีระบบธุรกิจการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งน้ำตกคลองโหยน อ่างน้ำผุด บ่อน้ำ ร้อน น้ำตกเขาห้ายอด ถ้ำเขาพระ ถ้ำน้ำลอด และถ้ำเขาน้อย นอกจากนี้ประชาชน บางส่วนมีการประกอบอาชีพประมง โดยการเลี้ยงปลาในกระชัง อุตสาหกรรมเป็น

ครัวเรือนขนาดเล็ก เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม คือ ทำสวน ยางพารา ปาล์มน้ำมัน สวนผลไม้และมีอาชีพรองคือ การรับจ้าง ค้าขาย และอื่น ๆ

วัฒนธรรมประเพณีศาสนา พบว่า ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ สำหรับประเพณีและงานประจำปี ได้แก่ ประเพณีสารทเดือนสิบ ประเพณีงานชักพระ ส่วนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การทำเครื่องจักสานใช้การทำปุ๋ยหมักชีวภาพสำหรับใช้ในครัวเรือนและการนวดแผนไทย (หมู่ที่ 2 บ้านใต้โดน)

2. ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยว 6 A's (Buhalis, 2000) ผลการศึกษาพบว่า

2.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) พบว่ามีทรัพยากรธรรมชาติที่มีชื่อเสียงคือ อ่างน้ำผุดซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมสำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสามารถแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 เขต ได้แก่ เขตท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และเขตท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ซึ่งรวมถึงแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมด้วย

2.2 ด้านที่พักแรม (Accommodation) พบว่า ภาครัฐมีแนวทางสนับสนุนด้านการจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการอบรมจะเป็นสำนักงานการท่องเที่ยว และกีฬาจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเป็นการให้ความรู้เรื่องการจัดที่พักแรมรวมถึงการเป็นเจ้าบ้านที่ดีแก่ชุมชน และด้านการประชาสัมพันธ์จะเป็นสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งนี้ ชุมชนมีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนไม่มาก หากนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากส่วนใหญ่จะไม่สามารถพักกับชุมชนได้ ต้องเข้ามาพักในเมืองหรือแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่มีที่พักให้บริการ

2.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) พบว่า ตำบลบางสวรรค์มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยวนั่งรถพุดินค้า ร้านขายของที่ระลึก โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณอำเภอเมือง ด้านร้านอาหารมีเพียงพอต่อการให้บริการกับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เป็น

แหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว แต่สำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่อยู่ห่างจากอำเภอเมืองออกไป ร้านอาหารที่ให้บริการจะมีน้อยและส่วนใหญ่จะให้บริการสำหรับคนในพื้นที่เท่านั้น สำหรับร้านขายของที่ระลึกทางจังหวัดมีสินค้า OTOP ที่หลากหลาย ทั้งนี้มีการสนับสนุนจากภาครัฐ

2.4 ด้านกิจกรรม (Activities) พบว่า ชุมชนมีการจัดกิจกรรมของชุมชนอยู่แล้ว โดยทางภาครัฐให้การสนับสนุนชุมชนในการพัฒนากิจกรรมหรือสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนและสามารถในการทำกิจกรรมได้ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ชุมชนจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลายเพื่อให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ การจัดกิจกรรมโดยชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะสามารถทำให้ประสบความสำเร็จได้นั้น คือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน คนในชุมชนมีแนวคิดที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เกิดความร่วมมือความสามัคคีของคนในชุมชนทำให้ชุมชนทำการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

2.5 ด้านความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) พบว่า มีการสนับสนุนและการพัฒนาด้านการคมนาคม เพื่อการเดินทางมีความสะดวกมากขึ้น ปัจจุบันการเดินทางมายังตำบลบางสวรรค์มีความสะดวกสบาย ทั้งนี้สามารถเดินทางโดยรถยนต์ รถประจำทางหรือรถไฟได้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางท่องเที่ยวโดยรถยนต์ หรือมาจากรถโดยสารประจำทางทั่วไป

2.6 ด้านรายการสำเร็จรูปที่จัดไว้ในการท่องเที่ยว (Available Package) พบว่า ชุมชนมีการจัดแผนการท่องเที่ยวแบบ One Day Trip ให้กับนักท่องเที่ยวโดยการเลือกสถานที่ที่สำคัญตามจุดต่าง ๆ ไว้ให้ และมีรูปแบบรายการให้เลือกตามความต้องการ เช่น รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม และรูปแบบการท่องเที่ยวผจญภัย เป็นต้น

ผลการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) พบว่ามีรายละเอียดดังนี้

1. **ขั้นสร้างความสำคัญ (Appreciation: A)** ขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน แสดงความคิดเห็นรับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เป็นประชาธิปไตย โดยเขียนจากเหตุการณ์ในอดีตจนถึงปัจจุบัน (A1) และกำหนดอนาคต (A2) ปรากฏผล ดังนี้

A1 การวิเคราะห์สถานการณ์ จากอดีตจนถึงปัจจุบันในพื้นที่ตำบลบางสวรรค์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่

1. ตำบลบางสวรรค์ มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญและหลากหลาย เช่น น้ำตกสระแก้ว อ่างน้ำผุด ถ้ำเขาพระฯ และประกอบกับวิถีธรรมชาติหรือบรรยากาศที่น่าท่องเที่ยว รวมถึงสิ่งที่ชาวบ้านเคารพนับถือในชุมชน เช่น วัด (พ่อท่านล้อม) แต่ยังขาดการพัฒนาหรืองบประมาณในการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ระบบเศรษฐกิจในชุมชนตำบลบางสวรรค์ มีโครงสร้างการพัฒนา ด้านอุตสาหกรรมว่าเข้ามามีบทบาทในชุมชนอย่างมาก เช่น โรงงานปาล์มน้ำมัน โรงงานแปรรูปไม้ยางพารา และโรงโม่หิน โยส่งผลให้ชุมชนบางส่วนเกิดมลพิษ

3. การบริหารจัดการระบบการท่องเที่ยวในชุมชน ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ซึ่งอาจจะมาจากปัญหาด้านการร่วมมือ การสื่อสารที่ไม่ทั่วถึง ระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน และชาวบ้านกับผู้นำชุมชน

4. ชุมชนตำบลบางสวรรค์ มีการจัดศูนย์การเรียนรู้ทางด้านการเกษตร ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง (โคก หนอง นา)

A2 การกำหนดอนาคตหรือวิสัยทัศน์ การท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ ได้แก่

1. การสร้างจุดเช็คอินที่โดดเด่นเฉพาะของการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ที่ทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาให้ความสนใจ

2. ต้องการพัฒนาด้านที่ท่องเที่ยวชุมชนให้มีความปลอดภัย สะอาด สะดวกในด้านสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น ไฟฟ้าส่องสว่างตามทางถนน

3. กระตุ้นให้เยาวชนรุ่นใหม่ในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหรือเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณีสำคัญของชุมชนให้มากขึ้น

4. บุธนะสร้างรูปปั้นเหมือนพระครูปัญญาสารสุนทร (เป็นพระที่สำคัญของชุมชน) เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวหรือชุมชนได้เกิดความรู้สึก

5. มีการสร้างทีมงาน เครือข่ายคนรักบางสวรรค์ ซึ่งช่วยให้ได้รับข่าวสารอย่างทั่วถึงและเข้าถึงคำว่าชุมชนเข้มแข็งต่อไป

6. จัดทริปเชิญชวนท่องเที่ยวชุมชน “มาเที่ยววันเดียวจบครบที่บางสวรรค์” One Day Trip เพื่อให้เกิดการสร้างรายได้สู่ชุมชน มีการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่การท่องเที่ยวที่สำคัญ เส้นทางท่องเที่ยวต่าง ๆ

2. ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence: I) ขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็นขั้นที่ต้องระบุสิ่งที่จะทำ โดยการระบุเป็นกิจกรรมหรือโครงการ (I1) การแยกประเภทกิจกรรมและจัดลำดับความสำคัญ (I2) ซึ่งปรากฏผล ดังนี้

I1 การวางแผนเพื่อกำหนดกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ ได้แก่

1. สร้างรูปปั้นเหมือนพระครูปัญญาสารสุนทร (เป็นพระที่สำคัญของชุมชน) ให้เป็นประตูเมืองสู่ตำบลบางสวรรค์

2. พัฒนา/ปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้สวยงามและโดดเด่น เช่น สวนสาธารณะสระแก้ว โค้งน้ำใส

3. จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ ความศรัทธาให้แก่คนรุ่นใหม่ในชุมชน

4. บุธนะแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สามารถติดตามได้

5. สร้างกลุ่ม/เครือข่ายคนรักบางสวรรค์ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีการร่วมประชุมหรือวางแผนร่วมกันเพื่อพัฒนาพื้นที่

6. จัดทริป “มาเที่ยววันเดียวจบครบที่บางสวรรค์” One Day Trip เพื่อให้เกิดการสร้างรายได้สู่ชุมชน มีการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่การท่องเที่ยวที่สำคัญ เส้นทางท่องเที่ยวต่าง ๆ

7. สร้างศูนย์จัดจำหน่ายของดี ของเด่นของชุมชนบางสวรรค์ ให้ประชาชนได้นำสินค้ามาวางขายเป็นของฝากของที่ระลึก หรือสินค้า OTOP

12 การเลือกและจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม/โครงการ ดังนี้

1. สร้างศูนย์จัดจำหน่ายของดี ของเด่นของชุมชนบางสวรรค์ ให้ประชาชนได้นำสินค้ามาวางขายเป็นของฝาก ของที่ระลึก หรือสินค้า OTOP

2. สร้างรูปปั้นเหมือนพระครูปัญญาสารสุนทร (เป็นพระที่สำคัญของชุมชน) ให้เป็นประติมากรรมสู่ตำบลบางสวรรค์

3. บูรณาแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สามารถติดตามได้

4. สร้างกลุ่ม/เครือข่ายคนรักบางสวรรค์ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีการร่วมประชุมหารือวางแผนร่วมกันเพื่อพัฒนาพื้นที่

5. จัดทริป “มาเที่ยววันเดียวจบครบที่บางสวรรค์” One Day Trip เพื่อให้เกิดการสร้างรายได้สู่ชุมชน มีการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่การท่องเที่ยวที่สำคัญ เส้นทางท่องเที่ยวต่าง ๆ

6. จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ ความศรัทธาให้แก่คนรุ่นใหม่ในชุมชน

7. พัฒนา/ปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้สวยงามและโดดเด่น เช่น สวนสาธารณะสระแก้ว โค้งน้ำใส

3. ขึ้นสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control: C) ขั้นตอนนี้เป็น การควบคุมไปสู่การกระทำนั้นมี 2 ขั้นตอนย่อยคือการแสวงหาผู้รับผิดชอบ (C1) และการวางแผนสำหรับแต่ละกิจกรรม (C2) ซึ่งปรากฏผล ดังนี้

C1 แบ่งความรับผิดชอบ ซึ่งจากการจัดลำดับความสำคัญที่ให้สมาชิกแต่ละคนร่วมกันลงความเห็นโดยสมัครใจในการแบ่งความรับผิดชอบ

1. กิจกรรมที่ชุมชนทำเองได้ ได้แก่ สร้างศูนย์จัดจำหน่ายของดี ของเด่นของชุมชนบางสวรรค์ ให้ประชาชนได้นำสินค้ามาวางขายเป็นของฝาก ของที่ระลึก หรือสินค้า OTOP

2. กิจกรรมที่ต้องความร่วมมือ ได้แก่ สร้างรูปปั้นเหมือนพระครูปัญญาสารสุนทร (เป็นพระที่สำคัญของชุมชน) ให้เป็นประติมากรรมสู่ตำบลบางสวรรค์ บูรณาแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สามารถติดตามได้ สร้างกลุ่ม/เครือข่ายคนรักบางสวรรค์ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีการร่วมประชุมหารือ

วางแผนร่วมกันเพื่อพัฒนาพื้นที่ จัดทริป “มาเที่ยววันเดียวจบครบที่บางสวรรค์” One Day Trip เพื่อให้เกิดการสร้างรายได้สู่ชุมชน มีการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ เผยแพร่การท่องเที่ยวที่สำคัญ เส้นทางท่องเที่ยวต่าง ๆ และจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ ความศรัทธาให้แก่คนรุ่นใหม่ในชุมชน

3. กิจกรรมที่ต้องการขอสนับสนุน ได้แก่ พัฒนา/ปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว ชุมชนให้สวยงามและโดดเด่น เช่น สวนสาธารณะสระแก้ว โค้งน้ำใส

C2 การจัดทำแผนปฏิบัติการ ขั้นตอนนี้เป็นการวางแผนสำหรับแต่ละกิจกรรม ผู้วิจัยได้สรุปเป็นแผนปฏิบัติการ (action plan) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 C2 การจัดทำแผนปฏิบัติการ (ที่มา : วิภารัตน์ พลายแก้ว, 10 มกราคม 2567)

กิจกรรม/โครงการ	เป้าประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งงบประมาณ
1. กิจกรรมที่ชุมชนทำเองได้ 1.1) สร้างศูนย์จัดจำหน่ายของดี ของเด่นของชุมชนบางสวรรค์ให้ประชาชนได้นำสินค้ามาวางขายเป็นของฝาก ของที่ระลึก หรือสินค้า OTOP	1. เพื่อให้ประชาชนได้นำสินค้ามาวางขาย เป็นการส่งเสริมอาชีพ	1. มีการสร้างกลุ่มหรือจัดกิจกรรมสร้างอาชีพให้ชุมชนได้เข้ามาเรียนรู้	1. ชุมชนตำบลบางสวรรค์
2. กิจกรรมที่ต้องการความร่วมมือ 2.1) สร้างรูปปั้นเหมือนพระครูบุญญาสารสุนทร (เป็นพระที่สำคัญของชุมชน) ให้เป็นประตูเมืองสู่ตำบลบางสวรรค์	1. เพื่อให้เป็นประตูเมืองสู่ตำบลบางสวรรค์	1. ประชุมวางแผนการสร้างกับเทศบาลตำบลบางสวรรค์/ชุมชน	1. เทศบาลตำบลบางสวรรค์/ชุมชน

ตารางที่ 1 C2 การจัดทำแผนปฏิบัติการ (ที่มา : วิจารณ์พลายแก้ว, 10 มกราคม 2567 (ต่อ)

กิจกรรม/โครงการ	เป้าประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งงบประมาณ
2.2) บูรณาแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สามารถติดตามได้	1.เพื่อให้การท่องเที่ยวชุมชนมีศักยภาพมากขึ้น	1.ร่วมกันทำงานทุกภาคส่วนให้เกิดผลประโยชน์กับชุมชนมากที่สุด	1.ท้องถิ่น/ชุมชน
2.3) สร้างกลุ่ม/เครือข่ายคนรักบางสวรรค์ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีการร่วมประชุมหารือวางแผนร่วมกันเพื่อพัฒนาพื้นที่	1.เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา	1.สร้างทีม/เครือข่ายให้ชุมชนได้รับรู้ข่าวสารกันอย่างทั่วถึง	1.อบต./ชุมชน/เทศบาลตำบลบางสวรรค์
2.4) จัดทริป “มาเที่ยววันเดียวจบครบที่บางสวรรค์” One Day Trip เพื่อให้เกิดการสร้างรายได้สู่ชุมชน ซึ่งมีการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่การท่องเที่ยวที่สำคัญ เส้นทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ	1.เพื่อให้เกิดการสร้างรายได้สู่ชุมชน	1.ร่วมกันวางแผนสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างชัดเจนเพื่อดึงดูดความสนใจ	1.อบต./ชุมชน/เทศบาลตำบลบางสวรรค์
2.5) จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ วัฒนธรรมให้แก่นักเรียนใหม่ในชุมชน	1.เพื่อให้เยาวชนมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดของตนเอง	1.จัดอบรมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	1.อบต./ชุมชน/เทศบาลตำบลบางสวรรค์
	1.เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน	1.เลือกสถานที่ที่ต้องการจะปรับปรุงภูมิทัศน์	

ตารางที่ 1 C2 การจัดทำแผนปฏิบัติการ (ที่มา : วารัตน์ พลายแก้ว, 10 มกราคม 2567 (ต่อ)

กิจกรรม/โครงการ	เป้าประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งงบประมาณ
2.6) พัฒนาปรับปรุง ภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว ชุมชนให้สวยงาม และโดดเด่น เช่น สวน สาธารณะสระแก้ว โค้งน้ำใส			

สรุปผล

ตอนที่ 1 ศึกษาบริบทและศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีรายละเอียด ดังนี้

1. บริบทที่สัมพันธ์กับการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนของตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ สภาพภูมิประเทศของพื้นที่คือ มี “บาง” เป็นภาษาท้องถิ่น หมายถึงลำธาร เป็นที่น่าน้ำหัดจรรยียิ่งนักที่น้ำในบางแห่งนี้เมื่อไหลผ่านภูเขาลูกหนึ่ง ชื่อว่าเขาปด ชื่อนี้ได้เรียกตามพันธุ์ไม้ชนิดหนึ่งขึ้นอยู่บริเวณภูเขา มีลักษณะเป็นไม้ประเภทเถาวัลย์ขนาดใหญ่เท่ากับหนึ่งคนโอบชาวบ้านเรียกว่า ย่านปดหรือต้นปด และเรียกภูเขานั้นว่า เขาปด ปัจจุบันอยู่ ตรงข้ามโรงเรียนวัดบางสวรรค์ เขาปดลูกนี้มีถ้าอยู่ภายในตลอดแนวยาวประมาณ 500 เมตร น้ำที่ไหลผ่านเขาปดเมื่อออกมาแล้วจะเป็นน้ำที่ใสสะอาดสามารถมองเห็นหิน ดินทรายที่อยู่ลึกลงไปถึงพื้นลำธารตลอดเวลา แม้วก่อนนั้นสีจะอุ่นมากก็ตามเปรียบเสมือนน้ำที่ไหลลงมาจากสวรรค์ ประชาชนทั่วไปจึงตั้งชื่อลำธารแห่งนี้ว่า “บางสวรรค์” トラมาถึงปัจจุบันโดยใช้ชื่อว่าบ้านบางสวรรค์อย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2472 เป็นหมู่บ้านตำบลปลายพระยา อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงเขตการปกครองเพื่อให้สะดวกแก่การปกครอง ตำบลปลายพระยาจึงไปขึ้นกับอำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ โดยใช้บ้านบางหลอเป็นเส้นแนวแบ่งเขตจึงทำให้บ้านหมาก ถ้าครอบครัว บ้านสระแก้ว บ้านฝายท่า บ้านบางสวรรค์ยังคงอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอพระแสง จังหวัด

สุราษฎร์ธานีเหมือนเดิม โดยตำบลบางบางสวรรค์มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบเชิงเขา และบางส่วนเป็นที่ราบลุ่ม มีลำธารและอ่างเก็บน้ำจำนวน 4 แห่งก่อให้เกิดสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญด้วยกัน 7 แห่ง

2. ศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลระดมความคิดเห็นตามกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Deep interview) ผลการศึกษาพบว่า

1. ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว มีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเท่าที่ควร นอกจากนี้ ชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน

2. ศักยภาพด้านที่พักแรม ภาครัฐมีการสนับสนุนด้านการจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ โดยการอบรมความรู้เพื่อให้เจ้าของกิจการพร้อมบริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามชุมชนขาดการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง และชุมชนมีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ในจำนวนน้อย

3. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวน้อย ควรสนับสนุนให้มีการลงทุนหรือพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก โดยจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการด้านทักษะการบริการที่ดีและทักษะการสื่อสารทางภาษา เพื่อพัฒนาให้ชุมชนพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยว

4. ศักยภาพด้านกิจกรรม ภาครัฐมีการสนับสนุนชุมชนในการพัฒนาส่งเสริมให้แต่ละชุมชนรู้จักถึงเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชน เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางการท่องเที่ยวและต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน ซึ่งสามารถใช้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ โดยชุมชนมีการจัดกิจกรรมของชุมชนอยู่แล้วแต่ยังขาดสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ ๆ

5. ศักยภาพด้านความสามารถในการเข้าถึง การคมนาคมปัจจุบันการเดินทางมายังตำบลบางสวรรค์มีความสะดวกสบายมากขึ้น โดยใช้ถนนทางหลวงได้ ทั้งนี้สามารถเดินทางได้หลายรูปแบบทั้งรถยนต์ส่วนตัว รถประจำทางหรือรถไฟได้

6. ศักยภาพด้านด้านการขายการสำเร็จรูปที่จัดไว้ในการท่องเที่ยว ชุมชนมีการ
จัดแผนการท่องเที่ยวแบบ One Day Trip โดยการเลือกสถานที่สำคัญจุดต่าง ๆ ไว้ให้
และมีรูปแบบรายการให้เลือกตามความต้องการ เช่น รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ
รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม และรูปแบบการท่องเที่ยวผจญภัย เป็นต้น

ตอนที่ 2 กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนแบบมีส่วนร่วม
ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยกระบวนการ AIC
(Appreciation Influence Control) ผลการศึกษา ดังนี้

1. ขั้นสร้างความสำคัญ (Appreciation : A) การวิเคราะห์สถานการณ์จากอดีต
จนถึงปัจจุบันในพื้นที่ตำบลบางสวรรค์การท่องเที่ยวชุมชน มีทรัพยากรทางธรรมชาติ
ที่สำคัญและหลากหลาย เช่น น้ำตกสระแก้ว อ่างน้ำผุด ถ้ำเขาพระฯ และประกอบกับ
วิวธรรมชาติหรือบรรยากาศที่น่าท่องเที่ยว รวมถึงสิ่งที่ชาวบ้านเคารพนับถือในชุมชน
เช่น วัด (พ่อท่านล้อม) แต่ยังขาดการพัฒนาหรืองบประมาณในการสนับสนุนจาก
หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ระบบเศรษฐกิจในชุมชนตำบล
บางสวรรค์ มีโครงสร้างการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมซึ่งได้ถือว่าเข้ามามีบทบาทในชุมชน
อย่างมาก เช่น โรงงานปาล์มน้ำมัน โรงงานแปรรูปไม้ยางพารา และโรงโม่หิน โยส่งผล
ให้ชุมชนบางส่วนเกิดมลพิษ การบริหารจัดการระบบการท่องเที่ยวในชุมชน ยังขาด
ความรู้ความเข้าใจที่เป็นรูปธรรมชัดเจน อาจมาจากปัญหาด้านการร่วมมือ การสื่อสาร
ที่ไม่ทั่วถึง ระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน และชาวบ้านกับผู้นำชุมชน และชุมชนตำบล
บางสวรรค์ มีการจัดศูนย์การเรียนรู้ทางด้านการเกษตร ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ
พอเพียง (โคก หนอง นา) และการกำหนดอนาคตหรือวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวชุมชนตำบล
บางสวรรค์ ได้แก่ การสร้างจุดเช็คอินที่โดดเด่นเฉพาะของการท่องเที่ยวชุมชนตำบล
บางสวรรค์ที่ทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาให้ความสนใจ ต้องการพัฒนาศถานที่
ท่องเที่ยวชุมชนให้มีความปลอดภัย สะอาด สะดวกในด้านสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น
ไฟฟ้าส่องสว่างตามทางถนน กระตุ้นให้เยาวชนรุ่นใหม่ในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการ
พัฒนาหรือเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณีสำคัญของชุมชนให้มากขึ้น บุรณะสร้าง
รูปปั้นเหมือนพระครูปัญญาสารสุนทร (เป็นพระที่สำคัญของชุมชน) เพื่อให้นักท่องเที่ยว
หรือชุมชนได้เกิดความสนใจ มีการสร้างทีมงาน เครือข่ายคนรักบางสวรรค์ ช่วยให้ได้รับ

ชาวสารอย่างทั่วถึงและเข้าถึงคำว่าชุมชนเข้มแข็งต่อไป และจัดทริปเชิญชวนท่องเที่ยวชุมชน “มาเที่ยววันเดียวจบครบที่บางสวรรค์” One Day Trip

2. ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ ได้แก่ สร้างรูปปั้นเหมือนพระครูปัญญาสารสุนทร (เป็นพระที่สำคัญของชุมชน) ให้เป็นประตูเมืองสู่ตำบลบางสวรรค์ พัฒนา/ปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้สวยงามและโดดเด่น เช่น สวนสาธารณะสระแก้ว โค้งน้ำใส จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ ความศรัทธาให้แก่คนรุ่นใหม่ในชุมชนบูรณาแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สามารถติดตามได้ สร้างกลุ่ม/เครือข่ายคนรักบางสวรรค์ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีการร่วมประชุมหารือวางแผนร่วมกัน เพื่อพัฒนาพื้นที่ จัดทริป “มาเที่ยววันเดียวจบครบที่บางสวรรค์” One Day Trip เพื่อให้เกิดการสร้างรายได้สู่ชุมชน ซึ่งมีการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่การท่องเที่ยวที่สำคัญ เส้นทางท่องเที่ยวต่างๆ และสร้างศูนย์จำหน่ายของดี ของเด่นของชุมชนบางสวรรค์ ให้ประชาชนได้นำสินค้ามาวางขายเป็นของฝาก ของที่ระลึก หรือสินค้า OTOP ส่วนการเลือกและจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม/โครงการ ได้แก่ สร้างศูนย์จำหน่ายของดี ของเด่นของชุมชนบางสวรรค์ ให้ประชาชนได้นำสินค้ามาวางขายเป็นของฝาก ของที่ระลึก หรือสินค้า OTOP สร้างรูปปั้นเหมือนพระครูปัญญาสารสุนทร (เป็นพระที่สำคัญของชุมชน) ให้เป็นประตูเมืองสู่ตำบลบางสวรรค์ บูรณาแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สามารถติดตามได้ สร้างกลุ่ม/เครือข่ายคนรักบางสวรรค์ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีการร่วมประชุมหารือวางแผนร่วมกัน เพื่อพัฒนาพื้นที่ จัดทริป “มาเที่ยววันเดียวจบครบที่บางสวรรค์” One Day Trip เพื่อให้เกิดการสร้างรายได้สู่ชุมชน ซึ่งมีการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่การท่องเที่ยวที่สำคัญ เส้นทางท่องเที่ยวต่าง ๆ จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ ความศรัทธาให้แก่คนรุ่นใหม่ในชุมชน พัฒนา/ปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้สวยงามและโดดเด่น เช่น สวนสาธารณะสระแก้ว โค้งน้ำใส

3. ขั้นสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) การแบ่งความรับผิดชอบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางสวรรค์ ซึ่งจากการจัดลำดับความสำคัญให้สมาชิกแต่ละคนร่วมกันลงความเห็นโดยสมัครใจในการแบ่งความรับผิดชอบ สามารถ

แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ กิจกรรมที่ชุมชนทำเองได้ ได้แก่ สร้างศูนย์จัดจำหน่ายของดี
ของเด่นของชุมชนบางสวรรค์ ให้ประชาชนได้นำสินค้ามาวางขายเป็นของฝากของที่
ระลึก หรือสินค้า OTOP และกิจกรรมที่ต้องการความร่วมมือ (ทำร่วม) ได้แก่ สร้างรูป
ปั้นเหมือนพระครูปัญญาสารสุนทร (เป็นพระที่สำคัญของชุมชน) ให้เป็นประตูเมืองสู่
ตำบลบางสวรรค์ นูรณาแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สามารถ
ติดตามได้ สร้างกลุ่ม/เครือข่ายคนรักบางสวรรค์ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน
โดยมีการร่วมประชุมหารือวางแผนร่วมกันเพื่อพัฒนาพื้นที่ จัดทริป “มาเที่ยววันเดียว
จบครบที่บางสวรรค์” One Day Trip เพื่อให้เกิดการสร้างรายได้สู่ชุมชน มีการจัดทำ
เอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่การท่องเที่ยวที่สำคัญ เส้นทางท่องเที่ยวต่างๆ
จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ ความศรัทธาให้แก่คนรุ่นใหม่ในชุมชน และพัฒนา/ปรับปรุง
ภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้สวยงามและโดดเด่น เช่น สวนสาธารณะสระแก้ว
โค้งน้ำใส และจัดทำแผนปฏิบัติการการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบล
บางสวรรค์ ได้แก่ กิจกรรมที่ชุมชนทำเองได้ ประกอบด้วย สร้างศูนย์จัดจำหน่ายของดี
ของเด่นของชุมชนบางสวรรค์ ให้ประชาชนได้นำสินค้ามาวางขายเป็นของฝาก
ของที่ระลึก หรือสินค้า OTOP เพื่อให้ประชาชนได้นำสินค้ามาวางขายเป็นการส่งเสริม
อาชีพ มีการสร้างกลุ่มหรือจัดกิจกรรมสร้างอาชีพให้ชุมชนได้เข้ามาเรียนรู้ แหล่งบ
ประมาณชุมชนตำบลบางสวรรค์ และกิจกรรมที่ต้องการความร่วมมือ ประกอบด้วย
สร้างรูปปั้นเหมือนพระครูปัญญาสารสุนทร (เป็นพระที่สำคัญของชุมชน) ให้เป็นประตู
เมืองสู่ตำบลบางสวรรค์ เพื่อให้เป็นประตูเมืองสู่ตำบลบางสวรรค์ ประชุมวางแผนการ
สร้างกับเทศบาลตำบลบางสวรรค์/ชุมชน แหล่งงบประมาณเทศบาลตำบลบางสวรรค์/
ชุมชน นูรณาแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สามารถติดตามได้
เพื่อให้การท่องเที่ยวชุมชนมีศักยภาพมากขึ้น ร่วมกันทำงานทุกภาคส่วนให้เกิดผล
ประโยชน์กับชุมชนมากที่สุด แหล่งงบประมาณท้องถิ่น/ชุมชน สร้างกลุ่ม/เครือข่ายคนรัก
บางสวรรค์ กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีการร่วมประชุมหารือวางแผนร่วมกัน
เพื่อพัฒนาพื้นที่ เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา สร้างทีม/เครือข่ายให้ชุมชน
ได้รับรู้ข่าวสารกันอย่างทั่วถึง แหล่งงบประมาณอบต./ชุมชน/เทศบาลตำบลบางสวรรค์
จัดทริป “มาเที่ยววันเดียวจบครบที่บางสวรรค์” One Day Trip เพื่อให้เกิดการสร้าง

รายได้สู่ชุมชน มีการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่การท่องเที่ยวที่สำคัญ
เส้นทางท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการสร้างรายได้สู่ชุมชน ร่วมกันวางแผนสร้าง
เส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนอย่างชัดเจนเพื่อดึงดูดความสนใจ แหล่งงบประมาณ
อบต./ชุมชน/เทศบาลตำบลบางสวรรค์ จัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ ความศรัทธาให้แก่
คนรุ่นใหม่ในชุมชน เพื่อให้เยาวชนมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดของตนเอง จัดอบรมให้เยาวชน
เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม แหล่งงบประมาณอบต./ชุมชน/เทศบาลตำบล
บางสวรรค์ พัฒนา/ปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้สวยงามและโดดเด่น เช่น
สวนสาธารณะสระแก้ว เค็งน้ำใส เพื่อกกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนเลือกสถานที่
ที่ต้องการจะปรับปรุงภูมิทัศน์ แหล่งงบประมาณ อบต./ชุมชน/เทศบาลตำบลบางสวรรค์

อภิปรายผล

1. ชุมชนตำบลบางสวรรค์ จากอดีตจนถึงปัจจุบันนั้น ชุมชนมีศักยภาพที่จะ
พัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างมากเนื่องจากมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีความอุดม
สมบูรณ์ โดยเฉพาะพื้นที่อยู่ในหุบเขาและมีป่าต้นน้ำ และแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย
นอกจากนี้ยังมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนที่มีความเรียบง่าย มีวัดเก่าแก่ตั้งอยู่ในพื้นที่
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันการเข้าถึงพื้นที่ที่มีความสะดวก และปลอดภัย อีกทั้งชุมชน
มีกลุ่มบุคคลที่สนใจพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวและจัดที่พักรองรับนักท่องเที่ยว
มีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนพร้อมให้การสนับสนุนจัดตั้งกลุ่มต่าง เพื่อพัฒนา
ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนตำบลบางสวรรค์ โดยการส่งเสริมทางด้านวิชาการ
และงบประมาณ ชนาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้แก่ชุมชน
แต่ในขณะเดียวกันชุมชนขาดผู้นำการท่องเที่ยวที่มีความสามารถในการบริหารจัดการ
แหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ประชาชนในชุมชนเองขาดการร่วมมือที่จะช่วยส่งเสริม
สนับสนุนเพราะว่าคนในชุมชนประกอบอาชีพหลากหลายส่งผลกระทบต่อการพัฒนา
แหล่งท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย บริการรถท่องเที่ยว ธุรกิจที่พัก
ปัญหาการมีส่วนร่วมภายในชุมชนแล้วแต่ทำลายระบบท่องเที่ยวทั้งสิ้น สอดคล้อง
กับอัจฉรา ศรีลาชัย, พงศ์เสวก อนนกจรรย์พร และสุณี เสริฐศรี (2561) ได้ศึกษาวิจัย
เรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านซากแก้ว จังหวัด

ชลบุรี การวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาความเป็นมาของชุมชนและวิถีชีวิตในการอธิบายอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของชุมชน และเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากผลการวิจัยพบว่า ด้านจุดแข็ง คือ การคงไว้ซึ่งอนุรักษ์สถาปัตยกรรมแบบจีนโบราณของที่อยู่อาศัย เน้นในศิลปวัฒนธรรมแบบจีน อาทิ ศาลเจ้าแม่ทับทิมเหล่าเต็ง งานประเพณีไหว้พระจันทร์ ชุมชนมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยว การรักษาอาหารประจำท้องถิ่น อาทิ เส้นก๋วยเตี๋ยวและเต้าหู้ให้คงอยู่ ด้านจุดอ่อน คือ การประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่แพร่หลาย ระยะเวลาของตลาดเปิดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน 1 วัน ต่อสัปดาห์ สินค้าที่ระลึกมีน้อย และไม่มีบ้านพักโฮมสเตย์ อย่างไรก็ตามด้านโอกาสของชุมชน พบว่า ในการพัฒนากิจกรรมของชุมชน บุคลากรด้านการท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาอยู่เสมอมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุน สถานที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น วัดญาณสังวราราม ไร่อุ้งนวลเวิลด์ วิหารเซียน ในด้านอุปสรรคการสนับสนุนจากภาครัฐ พบชัดเจนว่ามีงบประมาณจำกัดและเศรษฐกิจของประเทศส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยว จากการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้ 1) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยชุมชน 2) การส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักและสัมผัสประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 3) การพัฒนาและส่งเสริมด้านการตลาดของชุมชน โดยการประชาสัมพันธ์ทาง Facebook Fan Page การจัด Road Show ในงานท่องเที่ยวต่างๆ 4) การขยายเวลาในการท่องเที่ยว เพิ่มเติมจากวันเสาร์ให้เป็นวันอาทิตย์อีก 1 วัน และเพิ่มการจำหน่ายสินค้าของชุมชนให้มีความหลากหลายและยังคงอัตลักษณ์ของชุมชนทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

2. ศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ ประกอบด้วย ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพด้านที่พักแรม ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ศักยภาพด้านความสามารถในการเดินทาง สอดคล้องกับชุดิถาญจน์ กันทะธู (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน กรณีศึกษา บ้านร่องฟอง ตำบลร่องฟอง จังหวัดแพร่ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ เพื่อศึกษาศักยภาพของบ้านร่องฟองในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยว

เที่ยวโดยชุมชน เพื่อเสนอแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพบ้านร่องฟอง เพื่อพัฒนาเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลการวิจัย พบว่า บ้านร่องฟองมีศักยภาพเบื้องต้นใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว มีทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ เช่น แหล่งตีเหล็ก ทำเครื่องมือ อุปกรณ์การเกษตร แหล่งผลิตตัดเย็บเสื้อผ้า มัดย้อมผ้า 2) ด้านการเข้าถึงมีเส้นทางการคมนาคมที่สะดวกและปลอดภัย เดินทางเข้าถึงชุมชนได้ทั้งรถยนต์ส่วนบุคคล และรถโดยสารสาธารณะตลอดจนเส้นทางเชื่อมโยงพื้นที่ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอื่นๆ 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานมีมาตรฐานครบถ้วนและเพียงพอ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา เครือข่ายอินเทอร์เน็ต สถานพยาบาล ร้านค้า 4) ด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว สามารถรองรับได้ทั้งไปและกลับหรือพักค้างคืน และ 5) ด้านการจัดการการท่องเที่ยวมีการวางแผนและดำเนินการโดยผู้นำท้องถิ่นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมจากประชาชนจากความร่วมมือของบ้านร่องฟอง ผู้วิจัยพบว่าในการเสริมสร้างศักยภาพ บ้านร่องฟองเพื่อพัฒนาเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านร่องฟองมีศักยภาพและมีความพร้อมสำหรับการรองรับการท่องเที่ยวใน 5 ด้าน ทั้งนี้บ้านร่องฟองควรมุ่งเน้นด้านการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมจากประชาชนโดยเร่งการประชาสัมพันธ์และสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนหน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป

3. การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตำบลบางสวรรค์เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย แต่ชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการบริหารจัดการศักยภาพท่องเที่ยว เมื่อเป็นเช่นนี้จึงส่งผลกระทบต่อระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะจะอย่างไรถึงให้การท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน สามารถอนุรักษ์ไว้เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม รักษาไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมเก่าแก่ เนื่องจากในปัจจุบันนี้ในพื้นที่ชุมชนตำบลบางสวรรค์ มีปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในชุมชนเอง เช่น การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การย้ายถิ่น การปรับปรุงด้านการคมนาคม การสื่อสาร และปัจจัยภายนอกที่เข้ามาสู่ชุมชน เช่น การแพร่กระจายของวัฒนธรรมชุมชนเมืองที่มีความเจริญ

ก้าวหน้า สะดวก รวดเร็ว ง่ายต่อการปฏิบัติ และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังขาดจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งสอดคล้องกับนิพล เชื้อเมืองพาน และคณะ (2561) ศึกษาวิจัย รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่น้ำพุร้อนหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี โดยเสนอแนะ ให้ชุมชนสร้างมาตรฐานการรักษาระดับความสะอาดบริเวณโดยรอบแหล่งน้ำพุร้อน คนในชุมชนร่วมกันวางแผนดำเนินงานตามมาตรฐานตามแผนการดำเนินระยะสั้น และแผน การดำเนินงานระยะยาว นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามแนวทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สร้างมาตรฐานการมีป้ายเพื่อให้ข้อมูล ประชาสัมพันธ์โดยรอบบริเวณการแช่อาบและสร้างมาตรฐานการรักษาความสะอาด โดยอบรมคนในชุมชนให้สามารถทำความสะอาดบริเวณแช่อาบได้อย่างถูกต้องผู้นำ ชุมชนควรพิจารณาสร้างสิ่งปลูกสร้างเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมเป็นหลัก 2) ชุมชนต้องจัดทำแผนการบริหารจัดการระยะ สั้น 2-3 ปี และระยะยาวเพื่อกำหนดการพัฒนาแหล่งน้ำพุร้อนสร้างความตระหนัก ให้คนในชุมชนร่วมมือกันรักษาแหล่งน้ำพุร้อนให้คงอยู่ถาวร พัฒนาระบบฐานข้อมูล นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการเพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องและ ปรับปรุงการท่องเที่ยวให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ 3) พัฒนา กิจกรรมท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับน้ำพุร้อนเพิ่มเติมได้แก่การนวด การเดินศึกษา แหล่งน้ำพุร้อนและมีการให้ข้อมูลผ่านป้ายประชาสัมพันธ์อย่างชัดเจน และ 4) จัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารและมีการประชุมเพื่อ เปิดโอกาสให้คนในชุมชนสามารถและเปลี่ยนความคิดเห็นการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน นอกจากนี้ชุมชนต้องสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อใช้ประโยชน์ และสร้างความร่วมมือในด้านต่างๆ จากหน่วยงานภายนอกชุมชนงานวิจัยดังกล่าว เป็นการเสนอแนวทางการพัฒนาตามบริบทพื้นที่ที่สามารถนำไปปรับใช้ได้เพื่อ ประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่อื่นได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอบางสะพาน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน บรรลุวัตถุประสงค์ และพบประเด็นที่เป็นประโยชน์สามารถนำไปปรับปรุงพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ควรส่งเสริมและผลักดันศักยภาพการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเครือข่ายภาคี เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และประชาชนในชุมชน
2. ควรส่งเสริมหน่วยงานในพื้นที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้มาตรฐาน เพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวมีความสะดวกมากขึ้น
3. ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถด้านบริการ การเป็นเจ้าบ้านที่ดี ให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนตำบลบางสวรรค์
4. จัดโครงการกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมไปปรับใช้กับการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบางสวรรค์ เช่น มัคคุเทศก์น้อย มัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้างต่อไป

จากการที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการปฏิบัติการวิจัยเรื่อง พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางสวรรค์ อำเภอบางสะพาน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ครั้งนี้ทำให้ได้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ในการศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรเพิ่มเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อให้สามารถพัฒนาชุมชนได้สมบูรณ์
2. ในการปฏิบัติการวิจัยต้องประยุกต์แผนปฏิบัติการให้เหมาะสมกับลักษณะของพื้นที่ เช่น ระยะเวลาของการปฏิบัติ ซึ่งจะละทิ้งขั้นตอนหลักของการทำงานไม่ได้ และในส่วนของงานนัดหมายต้องติดตามอาศัยความเป็นกันเองเข้าช่วยเสริมกระบวนการดังกล่าวด้วย

3. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้ประกอบการในท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้มีส่วนได้เสียเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ พ.ศ. 2560 – 2564. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). สถิตินักท่องเที่ยวปีพ.ศ.2562. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2566, จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=625.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2561). *Tourism Go Local* ชุมชนเติบโตใหญ่ เมืองไทยเติบโต. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2566, จาก <https://www.tatreviewmagazine.com/article/tourism-go-local/>.
- งานวิเคราะห์นโยบายและแผนองค์การบริหารส่วนตำบลบางสวรรค์. (2565). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) องค์การบริหารส่วนตำบลบางสวรรค์. สุราษฎร์ธานี: องค์การบริหารส่วนตำบลบางสวรรค์.
- ชุดิกกาญจน์ กันทะอุ. (2560). การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน : กรณีศึกษาย่านร่องฟอง ตำบลร่องฟอง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิดาวรรณ ทองสามสี. (2558). *หลักการมัคคุเทศก์*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- นิพล เทื่อเมืองพาน, นิออน ศรีสมยง, ธรรม วชิรขจร, ใจนุช ประยูรชาติ และชินการ สมะลาภา. (2561). การศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแหล่งน้ำพุร้อนหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- วรพงศ์ ผูกภู. (2562). *ปรัชญาแห่งการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2566, จาก <https://www.randdcreation.com>.

ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2560). การท่องเที่ยวโดยชุมชน
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ:
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

อัจฉรา ศรีลาชัย, พงศ์เสวก เอนกจํานงค์พร และสุธี เสริฐศรี. (2561). แนวทางการ
พัฒนาการท่องเที่ยวโดย ชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านซากแก้ว จังหวัดชลบุรี.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of the future. *Tourism
Management*, 21(1), 50-51.